

Міри відповідальності за порушення правил природно-заповідного режиму та цільового використання земель встановлюються спеціальними і загальними нормами кримінального, адміністративного, цивільного, земельного, водного, лісового, гірського законодавства [7].

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти такого висновку: на даний час у Земельному кодексі України існують досить чітко визначені категорії земель, зокрема землі природно-заповідного призначення, але нормативної бази, яка б врегулювала всі питання по порядку використання даних земель, на жаль, не існує. Мало уваги даній проблемі приділяється не тільки з боку законодавців, але і науковців. Тому потрібно якнайшвидше вирішити дану проблему, щоб запобігти порушенню і так досить напруженої екологічної ситуації.

Література

1. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 502.
2. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 47. — Ст. 405.
3. Соколов В. Е., Пузаченко Ю. Г., Гушич П. Д., Зыков К. Д. Биосферные заповедники: цели и проблемы // Природа. — 1988. — № 1. — С. 34–46.
4. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 8. — Ст. 54.
5. Штильмарк Ф. Р. Быль Брянского леса // Природа и человек. — 1987. — № 4. — С. 27.
6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27.
7. Петров В. В. Правовая охрана природы. — М., 1980. — С. 214–233.

УДК 504.062

*Н. І. Палій,
здобувач кафедри аграрного, земельного
та екологічного права ОНЮА*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Найважливішою умовою розвитку рекреаційного господарства виступають природні рекреаційні ресурси. Майже третина території України придатна для рекреаційного використання [1]. Розвіданих і затверджених запасів мінеральних вод досить для оздоровлення 7 млн чоловік на рік. Особливу цінність мають природні ресурси Причорномор'я. Сприятливі для відпочинку і лікування Карпати, де велика кількість джерел мінеральних вод, великі ресурси лікувальних грязей, озокериту, його запаси належать до найбільших у світі, розмаїтість флори і фауни [2]. Різні природні рекреаційні ресурси розташовані практично у всіх регіонах України.

Такий рекреаційний потенціал, на думку багатьох фахівців, дозволяє зайняти Україні одне з провідних місць за рівнем економічної ефективності рекреаційної діяльності (туристичної, лікувально-оздоровчої, санітарно-курортної, курортно-оздоровчої) з порівняно невеликими матеріальними витратами на її організацію. На це вказує і розвиток індустрії відпочинку на базі господарського використання природних ресурсів рекреаційного значення в багатьох інших країнах, що стали ведучими в організації рекреації.

Питання створення, використання, охорони природних ресурсів рекреаційного значення — складна комплексна проблема. Для її вирішення необхідні різні фахівці (географи, медики, економісти, екологи). Істотна роль тут належить правовому регулюванню, оскільки тільки після закріплення у відповідних нормах наробітків різних фахівців вони стають обов'язковими для виконання всіма членами суспільства. На необхідність правового забезпечення використання й охорони таких природних ресурсів правознавцями зверталася увага давно, але сплеск пропозицій і розробок припадає на кінець 80 — початок 90-х рр., коли багатьма авторами безпосередньо або побічно досліджувався їхній правовий режим. Найбільш повно питання використання таких рекреаційних ресурсів раніше були представлені в роботах А. М. Серебрякова [3; 4]. Комплексне дослідження права користування курортними, лікувально-оздоровчими і рекреаційними зонами в рамках екологічного права проведене Е. М. Ткаченком [5].

Питання про правовий режим природних рекреаційних ресурсів доцільно розглядати, узявши за основу загальні підходи до правового режиму, його елементів і змісту стосовно навколишнього природного середовища. Поняття «правовий режим» щодо природних ресурсів до теперішнього часу можна вважати фактично устояним, судячи з того, що у всіх підручниках земельного й екологічного права правова характеристика всіх категорій земель і інших природних ресурсів іменується правовим режимом без уточнення будь-яких його характеристик.

Відповідно до Земельного кодексу України (далі ЗК) до земель рекреаційного призначення віднесені землі, що використовуються для організації відпочинку населення, туризму і проведення спортивних заходів [6].

Загальний правовий режим земель рекреаційного призначення — це правовий режим, загальний для всіх земель зазначеної категорії, незалежно від того, які рекреаційні ресурси на них розташовані. Спеціальний правовий режим — це правові режими окремих видів земель рекреаційного призначення, що відзначаються специфікою правового регулювання [7].

Центральне місце в дослідженнях правового режиму земель рекреаційних ресурсів займає визначення поняття цих ресурсів, оскільки від того чи іншого трактування залежать кількісні і якісні оцінки рекреаційного потенціалу, розробка питань їхнього господарського використання, охорони, відтворення та ін.

У науковій літературі зустрічаються різні підходи до поняття таких ресурсів. Л. А. Багряна і В. С. Преображенський розглядають рекреаційні ресурси як природні, природно-технічні і соціально-економічні геосистеми і їхні

елементи, що за існуючих технічних і матеріальних можливостях можуть бути використані для організації рекреаційного господарства [8].

Більш загальне поняття запропоноване Н. С. Мироненком і М. Бочаровою, які розглядають такі ресурси як територіальні сполучення природних компонентів з функціональною, тимчасовою і територіальною комфортністю для рекреаційної діяльності [9].

Заслугує на увагу розгляд природних рекреаційних ресурсів як природних і природно-технічних геосистем, тіл і явищ природи, що мають комфортні властивості для рекреаційної діяльності і можуть бути використані протягом деякого часу для організації відпочинку й оздоровлення деякого контингенту людей, оскільки в такому понятті з'являються нові характеристики, а саме тимчасова і суб'єктивна [10]. Подібні поняття зустрічаються й у роботах інших вчених географів, екологів, економістів.

Регулювання питань правового режиму територій, що мають рекреаційне значення, представлено в Законі України «Про курорти» від 5 жовтня 2000 р. [11]. У ньому уточнюється поняття курорту як освоєної природної території на землях оздоровчого призначення, що володіє природними лікувальними ресурсами, необхідними для їхньої експлуатації будівлями і спорудженнями з об'єктами інфраструктури, використовуваної з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань, рекреації і підлягаючій особливій охороні.

Таким чином, правовий режим земель природних ресурсів рекреаційного значення — це встановлений нормами права порядок можливого чи належного поведіння із земельними ділянками цих ресурсів, зокрема, їхньої організації, використання й охорони, спрямований на забезпечення господарського використання цих ресурсів з метою організації відновлення життєвих сил і працездатності людини при здійсненні рекреаційної діяльності.

Основними характеристиками такого правового режиму є: а) поняття природних ресурсів (територій, зон, комплексів) рекреаційного значення; б) право власності на ці ресурси; в) порядок їхньої організації (створення); г) правові форми використання; д) способи забезпечення правового режиму.

Література

1. Винниченко И. Про туризм без упереджень // Урядовий кур'єр. — 1996. — 3 груд.
2. Иванух Р., Жученко В. Стратегические проблемы развития рекреационно-туристического комплекса Украины // Экономика Украины. — 1994. — № 1. — С. 66–67.
3. Серсбряков А. М. Проблемы правового регулирования использования рекреационных ресурсов. — Донецк, 1983.
4. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты / В. К. Мамутов, И. И. Амоша и др. — К.: Паук. думка, 1992.
5. Ткаченко О. М. Право користування курортами, лікувально-оздоровчими та рекреаційними зонами: Автореф. дис... канд. юрид наук: 12.00.06 / НЮА України ім. Я. Мудрого. — Х., 1999; Ткаченко О. М. Право користування природними ресурсами рекреаційних територій // Право України. — 1999. — С. 3–5.
6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27.
7. Земельне право України: Підручник / За ред. О. О. Погрібного, І. І. Каракаша. — К.: Істипа, 2003. — С. 280.

8. Земельное право: Учеб. для вузов / Отв. ред. С. А. Боголюбов. — М.: ИОРМА-ИИФА-М, 1999.
9. Багров Л. А., Багров Н. В., Пресображенский В. С. Рекреационные ресурсы // Известия АН СССР. Сер. География. — 1977.
10. Мирошечко П., Бочарова М. Рекреационные системы. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986.
11. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 50. — Ст. 435.

УДК 349.41

*С. Л. Гоштинар,
здобувач кафедри земельного, екологічного
та природноресурсового права ОНЮА*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

Однією з найактуальніших проблем сьогодення щодо управління земельними ресурсами та нерухомим майном є запровадження в Україні єдиної кадастрово-реєстраційної системи, основними функціями якої були б реєстрація земельних ділянок, інших об'єктів нерухомості та прав на них.

В умовах проведення земельної реформи в Україні одним з пріоритетів у регулюванні земельних відносин виступає правове забезпечення управління земельними ресурсами. Найважливішим інструментом інформаційного забезпечення управління є Державний земельний кадастр (далі ДЗК), як єдина державна система земельно-кадастрових робіт, яка встановлює процедуру визнання факту виникнення або припинення права власності і права користування земельними ділянками та містить сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим цих ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристику, розподіл серед власників землі та землекористувачів.

Сучасний ДЗК, призначений забезпечувати необхідні відомості для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних ресурсів, контролю за використанням і охороною земель, економічного та екологічного обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою.

Це визначає необхідність створення і ведення ДЗК як єдиної державної багатоцільової інформаційної системи на якісно новій законодавчій основі. В даний час правова база ДЗК складається з Земельного кодексу України (далі ЗК) (ст. 193–204), указів Президента України і постанов Кабінету Міністрів України, Постанови Кабінету Міністрів України № 689 від 15 травня 2003 р.

По-перше, нормативні правові акти про створення ДЗК як нової системи, що відповідає сучасним вимогам, відсутні. Ведення ж ДЗК взагалі лише продекларовано в Положенні про порядок ведення державного земельного кадастру,